Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Угрин Леся Ярославівна

Методичні рекомендації та матеріали для вивчення навчальної дисципліни

«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

для студентів третього року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни 4
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни 5
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни 7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни 8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни 13
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література 21
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни....38
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів....40
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам....41
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)....41

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 4</td><td>Галузь знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»</td><td rowspan="3">Нормативна</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
052 «Політологія»</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Модулів – 3</td><td rowspan="5"></td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>3-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Змістових модулів – 3</td><td rowspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає</td></tr>
<tr><td>6-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 120</td><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 5
самостійної роботи студента – 2.5</td><td rowspan="9">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
перший (бакалаврський)</td><td>32 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>48 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>40 год.</td></tr>
<tr><td>Індивідуальні завдання: 0 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: екзамен</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Міжнародні відносини» – нормативна дисципліна, яка вивчається студентами-бакалаврами третього року навчання спеціальності 052 «Політологія». Навчальний курс розрахований на 120 години і вивчається у шостому семестрі. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 32 год.; семінарські заняття – 48 год., самостійні завдання – 40 год.

Навчальна дисципліна «*Міжнародні відносини*» передбачає ознайомлення студентів з політичними аспектами міжнародних відносин, визначення їхньої сутності та природи, історично сформованих закономірностей і сучасних тенденцій розвитку в контексті глобалізаційних процесів. Курс поділяється на три частини і відповідно три модулі. В межах першої частини студенти будуть ознайомлені з категорійно-понятійним апаратом і дискурсом науки про міжнародні відносини, основними акторами та учасниками міжнародних взаємодій, феноменом сили та могутності на міжнародній арені. Друга частина присвячена вивченню теоретико-методологічних принципів аналізу та інтерпретації міжнародних відносин в контексті основних парадигм і теорій міжнародних відносин – політичного реалізму, політичного ідеалізму та неомарксизму, сучасних постпозитивістських концептуалізацій світової політики (теорій соціального конструктивізму, постмодернізму, фемінізму, постколоніалізму). Студенти розглянуть філософсько-теоретичні передумови становлення сучасних парадигм, їхні основні риси та теоретичні засади, зміст «великих дебатів» між представниками наукових напрямів, які й зумовили розвиток та еволюцію основних парадигм і теорій міжнародних відносин. Ця частина вивчення курсу має сформувати у студентів теоретичну та аналітичну рамку для кращого сприйняття матеріалу третього модуля, в межах якого будуть вивчатися проблеми функціонування міжнародних систем, міжнародного та світового порядку, зовнішньополітичної діяльності держав, її впливу на світові й міжнародні процеси. Третя частина (модуль) орієнтована на вивчення особливостей міжнародних систем, принципів їхнього функціонування і становлення міжнародних порядків, взаємодії держав як основних акторів міжнародних відносин і системотворчих елементів міжнародних систем з транснаціональними акторами, їхнього впливу на міжнародну та світову політику.

Метою вивчення нормативної дисципліни «*Міжнародні відносини*» є сформувати у студентів фахові знання про сутність і природу міжнародних відносин, міжнародної політики, принципи становлення, функціонування і трансформації міжнародних систем і світових порядків, розвинути навички самостійного аналізу та інтерпретації сучасних міжнародних процесів і подій.

Завдання курсу:

- з’ясувати сутність та природу міжнародних відносин як різновиду суспільних відносин;
- означити проблематику суб’єктності в міжнародних відносинах, типологію та ієрархію їхніх учасників;
- окреслити природу та джерела сили і могутності в міжнародних відносинах, їхні функції;
- охарактеризувати становлення й еволюції основних парадигм в теорії міжнародних відносин як методологічного інструментарію вивчення та інтерпретації міжнародних подій та процесів;
- охарактеризувати особливості та дослідницький потенціал постпозитивістських підходів в науці паро міжнародні відносини;
- з’ясувати природу та особливості міжнародних систем, їхні структурні та функціональні аспекти;
- означити типологію міжнародних систем;

- охарактеризувати процеси виникнення, функціонування та розпаду історичних типів міжнародних систем – довестфальські, Вестфальську, Віденську, Версальсько-Вашингтонську Ялтинсько-Потсдамську;
- розкрити сутність поняття міжнародного порядку, його детермінованості функціонуванням міжнародної системи;
- з'ясувати специфіку трансформації міжнародної системи та міжнародного порядку на сучасному етапі, виробити наукові уявлення про її напрям і майбутні моделі міжнародної системи та міжнародного порядку;
- з'ясувати теорії зовнішньої політики, чинники, принципи вироблення та інструменти її реалізації;
- окреслити принципи та етапи прийняття зовнішньополітичних рішень;
- з'ясувати поняття та види міжнародних і світових політичних процесів, їхні кооперативні та конфліктні складові, особливості прийняття рішень в контексті функціонування міжнародних процесів та міжнародного порядку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «*Міжнародні відносини*» студент буде:

знати:

1. зміст основних понять, категорій та термінів науки про міжнародні відносини;
2. теоретико-методологічні засади та основні методи аналізу міжнародних відносин та процесів;
3. принципи та еволюцію основних парадигм в теорії міжнародних відносин – політичного, реалізму, лібералізму (ідеалізму), неомарксизму, зміст постпозитивістських теорій міжнародних відносин (соціального конструктивізму, критичної теорії, постмодернізму, фемінізму, постколоніалізму);
4. зміст міжпарадигмальних дебатів та їхній вплив на розвиток теорії міжнародних відносин;
5. чинники та принципи становлення, функціонування і трансформації міжнародних систем, історичні типи міжнародного порядку, які вони формують;
6. тенденції трансформації суб'єктності національних держав та транснаціональних акторів в межах сучасного світового порядку;
7. сутність та природу міжнародних та світових процесів, зовнішньої політики, принципів прийняття рішень в контексті сучасних міжнародних відносин.

вміти:

1. використовувати категоріально-понятійний апарат теорії міжнародних відносин для фахової самостійної оцінки та інтерпретації поточної міжнародної політики;
2. використовувати аналітичні методи аналізу міжнародних відносин;
3. застосовувати принципи теорій міжнародних відносин для аналізу конкретних подій та міжнародних процесів;
4. інтерпретувати сучасні міжнародно-політичні процеси, події та тенденції в контексті методології та методів різних теоретичних підходів і парадигм в теорії міжнародних відносин;
5. прогнозувати тенденції трансформації сучасної міжнародної системи та світового порядку;
6. аналізувати вплив міжнародного середовища на розвиток українського суспільства та становлення суб'єктності Української держави.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Міжнародні відносини» студент набуде такі:

Спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.;

- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні відносини» :

- вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. *Міжнародні відносини як суспільне явище і об'єкт наукового дослідження.*	6	2	2	-	-	2
Тема 2. *Суб'єктність в міжнародних відносинах.*	9	2	4	-	-	3
Тема 3. *Сила як сутнісна характеристика міжнародних відносин.*	6	2	2	-	-	2
Тема 4. *Закономірності і тенденції у міжнародних відносинах.*	9	2	4			3
Змістовий модуль 2						
Тема 5. *Формування сучасних теоретичних підходів та парадигм дослідження міжнародних відносин.*	6	2	2	-	-	2
Тема 6. *Розвиток основних парадигм в дослідженні міжнародних відносин у другій половині ХХ ст.*	9	2	4	-	-	3
Тема 7. *Розвиток теорії міжнародних відносин в другій половині ХХ ст.*	6	2	2	-	-	2
Тема 8. *Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин.*	9	2	4	-	-	3
Тема 9. *Особливості формування та еволюції теорії міжнародних відносин*	6	2	2	-	-	2
Змістовий модуль 3.						
Тема 10. *Глобальна система міжнародних відносин.*	9	2	4	-	-	3
Тема 11. *Історичні типи міжнародних систем.*	6	2	2	-	-	2
Тема 12. *Міжнародний порядок.*	9	2	4	-	-	3
Тема 13. *Зовнішня політика держав як чинник формування міжнародних відносин та світової політики.*	6	2	2	-	-	2
Тема 14. *Зовнішня політика держави як процес прийняття рішень.*	9	2	4	-	-	3
Тема 15. *Сучасні світові політичні процеси та розвиток.*	6	2	2	-	-	2
Тема 16. *Міжнародні процеси.*	9	2	4	-	-	3
Разом – Змістових модулів 3	120	32	48	-	-	40

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці : Книги - XXI, 2019. – 271 с
2. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин.- Луцьк, 2003.
3. Теорія міжнародних відносин: підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях; 4-те вид., перероб. і допов. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка/ – К. : Знання, 2011. – 407 с.
4. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право : навч. посібник / М.З. Мальський, Ю.М. Мороз, О.С. Кучик та ін. ; за ред.. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. – К.: Знання, 2010.
5. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 606 с.
6. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. - 863 с.
7. Міжнародні відносини та світова політика : навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 201 с
8. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – 240 с.
9. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с.
10. Угрин Л.Я. Світова політика // Теорія політики: підручник / В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 607–667.
11. Handbook of International Relations; ed. by W. Carlsnaes, T. Risse, B.A. Simmons. – Thousand Oaks : SAGE Publications, 2002.
12. Heywood Andrew. Global Politics. – New York: Palgrave Macmillan, 2011.

Джерела:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. - К. Юніверс, 2000.
2. Бжезінський Зб. Велика шахівниця / Збіґнєв Бжезінський ; пер. Олена Фешовець. – Харків : Фабула, 2018 – 288с
3. Гегель Г. Основи філософії права, або природне право і держа-вознавство / Г. Гегель; пер. з нім. – Київ : Юніверс, 2000. – 329 с.
4. Гоббс Т. Левіафан. – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
5. Джервіс Роберт. Сприйняття в міжнародній політиці: адекватність та неадекватність ; пер. з англ. М. Ю. Григорьєва, С. І. Фатія. – Х.: Каравела, 2003. – 463 с. – Режим доступу: http://194.106.216.224:8080/books/7319
6. Кіссинджер Генрі. Дипломатія ; пер. з англ. М. Гоцацюка, В. Горбатька. – К. : Вид. група КМ-БУКС, 2020. – 864 с.
7. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Н. Коваль. Київ: Наш Формат, 2017. 319 с.

8. Мак'явеллі, Нікколо.Флорентійські хроніки; Державець; пер. з італ. А. Перепаді. – Харків: Фоліо, 2007. – 511 с.
9. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy ; by Robert O. Keohane. – Princeton: Princeton University Press, 1984. – 290 p.
10. Buzan Barry. An Introduction to the English School of International Relations . –Polity Press, 2014. – 242 p.
11. Buzan B. Security: A New Framework for Analysis/ B. Buzan, O. Wæver. J. de Wilde. – Boulder and London: Lynne Rienner Publishers, 1998. – 239 p.
12. Moravcsik A. Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics// International Organization. –- 1997. – № 51 (4). – P. 513–553.
13. Niebuhr Reinhold. Moral Man and Immoral Society: A Study in Ethics and Politics / Reinhold Niebuhr. – New York: Charles Scribner's Sons, 1960.
14. Nye Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: Public Affairs, 2004.– 208 p.
15. Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. By Hans J. Morgenthau. New York: Alfred A. Knopf. 1948. 489 p.
16. Rosenau James N. The governance of fragmegration: Neither a world republic nor a global interstate system // Paper presented at the world congress of the International Political Science Association, Quebec City, QC, Canada, 1–5 August. – Access mode: https://www.second-sites.com/moonhoabinh/lunar_material/GovernanceOfFragmegration.pdf
17. Waltz Kenneth N. Structural Realism after the Cold War // International Security. 2000. – Vol. 25. – No. 1. – P. 5–41
18. Wendt A. Constructing International Politics// International Security. – 1995. –Vol. 20. – No. 1 (Summer). – P. 71-81.
19. Wæver O. Securitization and desecuritization // On Security; ed. by Ronnie Lipschutz. – New York: Columbia Univ. Press, 1995.– P. 46–86.

Додаткова література:

1. Асиметрія міжнародних відносин ; під ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного. – К. : Стилос, 2005.
2. Герасіна Л. М. Наративи міжнародної конфліктності – глобальна турбулентність або деструкції світової системи? // Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Серія: Політологія. – 2020. - № 2(45). – С. 8–24.
3. Денисенко І. Д. Міжнародні відносини у сучасному соціально-політичному дискурсі: до визначення стратегії дослідження / І. Д. Денисенко // Сучасне суспільство. – 2020. – Вип. 2. – С. 38-48. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2020_2_6.
4. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право.– К., 2001.
5. Донеллі Джек. Права людини у міжнародній політиці; пер. з англ.– Львів: Кальварія, 2004.
6. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посібник. – К.: Либідь, 2009.
7. Капітоненко М.Г. Силовий фактор у міжнародних відносинах// Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка : Сер. Міжнародні відносини. –2006. – Вип. 33-34. – С.13-18.
8. Коппель О., Пархомчук О. Виникнення системності в міжнародних відносинах // Вісник Львівського університету. – Серія: філософсько-політологічні студії. - 2017. – Вип. 15. – С. 184-191. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2017_15_28
9. Коппель О. А. Пархомчук О. С. Альтернативні моделі міжнародного порядку // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут".

Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – № 1-2. – С. 54-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2017_1-2_10.
10. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. – К.: Vivat, 2020.
11. Мере Жерар. Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади. – Львів, 2003.
12. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. – К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. – 328 с.
13. Мироненко, В. Доктрина стримування» у термінологічному апараті ракетно-ядерних програм провідних країн // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2022. – № 22(31). – С. 53–59. DOI https://doi.org/10.31392/pnspd.v22i31.1239
14. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. – Київ : НІСД, 2019. –560 с.
15. Плохій С. Ядерне безумство. Історія Карибської кризи; пер. з англ. Романа Клочка. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2022. – 368 с.
16. Поліщук О. О. Міжнародні відносини в контексті сучасної гібридної війни // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. – 2018. – Т. 6. – С. 136-146. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mfapim_2018_6_11.
17. Сергєєв В. С. Теорія прийняття рішень у міжнародних відносинах: сутність та процес становлення // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2016. – № 5. – С. 4-10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2016_5_3.
18. Технології сучасних міжнародних відносин: колективна монографія / І.В. Іщенко, О.Ю. Висоцький, В.О.Пермінов та ін.; за заг. ред. професора І.В. Іщенка. – Дніпро: ТОВ «Акцент ПП», 2021. – 292 с.
19. Толстов С. Система міжнародних відносин: внутрішні зв'язки та регулюючі механізми // Антологія творчих досягнень. — К.: ІСЕМВ НАН України, 2004. – Вип. 1. – С. 263-289. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/19882
20. Толстов С.В. Структурні та політичні ознаки багатополярності // Американська історія та політика: науковий журнал – .2016. – № 2. – С. 230-238. – Режим доступу: https://elibrary.ivinas.gov.ua/3295/
21. Угрин Л., У. Демків. Інтервенції в сучасних міжнародних відносинах: теоретичні аспекти дослідження. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – Вип. 114: у 2-х частинах. – Ч. ІІ. – 2013. – С. 28–38.
22. Угрин Л Я. Людина в системі міжнародних політичних відносин / Л.Я Угрин // Людина в сучасному світі. В трьох книгах. Книга 3.: Антропний принцип концептуалізації політики у науковому дискурсі: колективна монографія / В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, О. Ю. Дащаківська та ін. ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 665–680.
23. Угрин Л. Я. Міжнародні системи: проблеми стабільності / Л. Я Угрин // Політична наука в Україні: стан і перспективи: мат. Всеукраїнської наук. конф. (Львів, 10–11 травня 2007 року) / Укл. Поліщук М., Скочиляс Л., Угрин Л. – Львів, ЦПД, 2008. – С. 251–257.
24. Угрин Л.Я. Теоретичний аналіз державної ідентичності // «Гілея : науковий вісник»: збірник наукових праць. – 2016. – Вип. 113. – С. 365–369.
25. Федорова Г. Роль дипломатії під час воєнного стану // Науково-теоретичний альманах Грані. – 2022. – № 25(5). – С. 10-17. – DOI https://doi.org/10.15421/172253
26. Фесенко М. В. Світ-система і її суб'єкти в глобальних політичних трансформаціях // Міжнародні відносини. Серія Політичні науки. – 2017. – № 15. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3123
27. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. – Київ : Основи, 2019. – 376 с.

28. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648–1918): підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2009. – 224 с. // Режим доступу : http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_15.pdf
29. Циганкова Т.М., Гордєєва Т.Ф. Міжнародні організації. - К., 2001.
30. Шергін С.О. Парадигмальна еволюція в політології міжнародних відносин // Освіта регіону. – 2012. – № 1. – С. 132-146.
31. Шергін С.О. Парадигмальний вимір глобалізації міжнародних відносин // Дослідження світової політики // Збірник наукових праць. Вип. 2. – К.: ІСЕМВ НАНУ, 2013. – С. 3-13.
32. Ялі М. Занепад «Вестфалії», або еволюція інституту нації держави під впливом глобалізації // Політика і час. – 2007. – № 6.
33. Chernoff Fred. Theory and Metatheory in International Relations. Concepts and Contending Accounts. – New York: Palgrave Macmillan, 2007.
34. Ikenberry John G. The end of liberal international order? // International Affairs. – 2018. – Vol. 94. – Issue 1. – P. 7–23. – Access mode: https://academic.oup.com/ia/article/94/1/7/4762691
35. International. Relations Theory; ed. by Stephen McGlinchey, Rosie Walters & Christian Scheinpflug. – Access mode: https://uwe-repository.worktribe.com/preview/877505/International%20Relations%20Theory%20-%20E-IR.pdf
36. Kaczmarska Katarzyna. International Society // https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-98
37. Lechner Silviya. Anarchy in International Relations // Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Publisher: Oxford University Press, 2017. – Access mode: https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-79?rskey=Ipnrei&result=9
38. Linklater Andrew. Men and Citizens in the Theory of International Relations. – London: Macmillan Press, 1981. – 232 pp.
39. Non-Western International relation theory. Perspectives on and beyond Asia / B. Buzan,A. Acharya. – Routledge, 2010. – 253 p.
40. Nye J. The Paradox of American Power: Why the World’s Only Superpower Can’t Go it Alone. – Oxford: University Press, 2002. Access mode http://lisd.princeton.edu/events/talks/Nye_Lecture.pdf
41. Singer David J. The Level-of-Analysis Problem in International Relations // World Politics. 1961. – Vol. 14. – No. 1. – P. 77–92. – Access mode https://is.muni.cz/el/fss/podzim2018/IRE107/um/01_Singer_1961_-_Levels_of_analysis.pdf
42. Theories of International Relations/ edited by Scott Burchill, Richard Devetak, Andrew Linklater, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit, and Jacqui True. Third edition. – New York: Palgrave, 2005.
43. Waltz K. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. – Columbia University Press, 2001. – 263 p.

Інтернет-джерела:

1. Лекція Сергія Тарана «Світова політика очима республіканців та демократів» // https://www.youtube.com/watch?v=mKUb-l-GC08&feature=youtu.be
2. Лекція Дмитра Шеренговського «Англійська Школа міжнародної політики» // https://www.youtube.com/watch?v=kqZSvfShikM&t=3269s
3. Веб-сайт журналу Foreign Affairs // https://www.foreignaffairs.com/
4. Веб-сайт E-International Relations // https://www.e-ir.info/
5. Веб-сайт Вісника Львівського університету «Філософсько-політологічні студії» // http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/
6. Professor John Mearsheimer. Structural Realism – International Relations // https://www.youtube.com/watch?v=RXllDh6rD18

7. Professor Andrew Moravscik. International Relations – Liberal Theory // https://www.youtube.com/watch?v=7D5FNrqT5dM
8. Professor Ole Wæver. Securitisation theory – International Relations // https://www.youtube.com/watch?v=wQ07tWOzE_c
9. Professor Kimberley Hutchings. International Relations – Feminism and International Relations// https://www.youtube.com/watch?v=ajAWGztPUiU
10. Professor Iver B. Neumann. Governmentality – International Relations // https://www.youtube.com/watch?v=UBpI7PxwjzU&t=197s
11. Professor Kathryn Sikkink. Networks – International Relations // https://www.youtube.com/watch?v=nzIAIPl_vhk
12. An Interview with Kenneth Waltz // https://www.youtube.com/watch?v=9T-Bh254RJI

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Міжнародні відносини як суспільне явище і об'єкт наукового дослідження

Поняття "міжнародні відносини". Співвідношення понять "міжнародні відносини", "міжнародна політика", "світова політика", "зовнішня політика". Специфіка міжнародних відносин, їхня генеза. Чинники формування міжнародних відносин. Ознаки міжнародних відносин і міжнародного середовища; анархія та асиметрія як основна ознака міжнародного середовища. Форми міжнародних відносин. Міжнародна політика – фактор формування міжнародних відносин. Сутність та особливості міжнародної політики. Передумови зародження наук про міжнародні відносини як самостійної дисципліни на початку XX ст. Співвідношення предметних сфер політичної науки та наук про міжнародні відносини. Основні поняття та категорії наук про міжнародні відносини. Особливості формування методології, методів та технік дослідження міжнародних відносин. Рівні аналізу міжнародних відносин (К. Волтц, Дж. Розенау). Проблема вибору рівнів аналізу.

Основні поняття: міжнародні відносини, міжнародна політика, світова політика, міжнародна анархія, рівні аналізу.

Тема 2. Суб'єктність в міжнародних відносинах

Поняття і ознаки суб'єктності в міжнародних відносинах. Політична суб'єктність і поведінка. Поняття „учасник міжнародник відносин" як відображення суб'єктно-об'єктних відносин в міжнародно-політичній сфері. Поняття "суб'єкт міжнародних відносин", "суб'єкт міжнародного права", "актор", „агент", "сторона", „партнер", гравець як відображення впливу та діяльності учасників міжнародних відносин. Чинники та ресурси впливу. Типологія суб'єктів міжнародних відносин. Первинні та вторинні суб'єкти міжнародних відносин. Держава як головний первинний суб'єкт міжнародних відносин. Недержавні суб'єкти міжнародних відносин. Співвідношення і взаємодія основних суб'єктів міжнародних відносин. Інтерес як атрибут суб'єкта міжнародних відносин. Типологія інтересів в міжнародних відносинах, їхня ієрархія. Взаємозв'язок між потребами, інтересами та цілями в міжнародних відносинах

Основні поняття: учасник міжнародник відносин. суб'єкт міжнародних відносин, актор, агент, сторона, партнер, гравець, інтерес, ресурси впливу, первинні та вторинні суб'єкти міжнародних відносин.

Тема 3. Сила як сутнісна характеристика міжнародних відносин

Поняття та природа сили в міжнародному середовищі. Сила як невід'ємний атрибут суб'єкта міжнародних відносин. Атрибутивний, біхевіористський та системний підходи до розуміння сили в міжнародних відносинах. Сила, могутність, вплив, потенціал у міжнародній політиці. Р. Арон про співвідношення сили та могутності. Потенційна та реальна сила. Багатовимірність сили та її елементи. Г. Моргентау про силу. Формули сили. «Жорстка», «м'яка» та «розумна» сили в міжнародних відносинах; їхня діалектика. Сила дискурсів та образів у сучасній міжнародній політиці. Інформація як вагомий елемент сили («гостра сила»). Функції сили та могутності в міжнародних відносинах. Сила як засіб регулювання відносин в міжнародній системі через формування та підтримання балансу сил (рівноваги).

Основні поняття: сила, вплив, могутність, потенціал, «жорстка» сила, «м'яка» сил, «розумна» сила, баланс сил.

Тема 4. Закономірності та тенденції у міжнародних відносинах

Проблема закономірностей міжнародних відносин. Відносний, непевний і вірогідний характер закономірностей міжнародних відносин. Детермінованість закономірностей історичною епохою та принципами теоретичних парадигм. Універсальні закономірності міжнародних відносин: інтеграція та фрагментація світу; посилення взаємозалежності світу; збільшення кількості та різноманітності акторів; зростання ролі економіки та технологій у міжнародному розвитку; визначальна роль структури системи міжнародних відносин; трансформація сили в міжнародних відносинах. Сучасні тенденції політичного розвитку світу: турбулентність, гібридизація та хаотизація. Принципи міжнародних відносин: нерівномірність розвитку; міжнародна анархія, посилення системного характеру міжнародних взаємодій, викликів та загроз.

Основні поняття: закономірність, тенденція, турбулентність, гібридизація та хаотизація, виклики, загрози.

Змістовий модуль 2

Тема 5. Формування сучасних теоретичних підходів та парадигм дослідження міжнародних відносин

Ідейно-теоретичні витоки основних парадигм міжнародних відносин в політичній думці Античності, Середньовіччя і Нового часу. Античність і зародження основних традицій в інтерпретації міжнародних відносин. Розвиток ідей війни і миру в політичній думці Середньовіччя та епохи Відродження. Ідея «вічного миру» в політичній думці ХУ-ХУШ ст. Теорія державного суверенітету (Ж. Боден), ідеї міжнародної анархії (Т. Гоббс), балансу сил (лорд Болінгброк, Е. де Ваттель, Д. Юм) як теоретичні джерела політичного реалізму. Теорія війни в політичних вченнях Нового часу. Формування і розвиток сучасних теорій міжнародних відносин. Концептуалізація міжнародних відносин в межах двох конкуруючих парадигм: політичного реалізму та політичного ідеалізму. Основні принципи ідеалізму. Програма створення Ліги націй Вудро Вільсона, пакт Бріана-Келога як вияв ідеалізму в політичній практиці в період між світовими війнами. Критика ідеалізму. Основні принципи політичного реалізму. Шість принципів політичного реалізму Г. Моргентау. Критика реалізму. Дебати між представниками політичного реалізму, їхній ціннісний характер.

Основні поняття: політичний реалізм, політичний ідеалізм ,війна, мир, Ліга Націй, міжнародна анархія, дебати.

Тема 6. Розвиток основних парадигм в дослідженні міжнародних відносин в другій половині ХХ ст.

Виникнення неореалізму як наслідок переосмислення нових тенденцій в міжнародних відносинах та взаємозбагачення класичних теорій. Значення праць К. Волцта для утвердження неореалізму та їх вплив на розвиток теорії міжнародних відносин. Основні принципи та течії неореалізму. Структуралізм неореалізму. Державоцентричність (етатизм) політичного реалізму. Історичність в розвитку течій неореалізму. Теорія гегемоністської стабільності, неокласичний реалізм. Відмінності неореалізму від класичної теорії політичного реалізму. Критика неореалізму. Принципи та основні течії неолібералізму (теорія комплексної взаємозалежності, теорія світового суспільства).

Транснаціоналізм як основоположний принцип неолібералізму. Роль інститутів та норм в неолібералізмі. Критика неолібералізму.

Основні поняття: неореалізм, структурний реалізм, неокласичний реалізм, неолібералізм, транснаціоналізм, державоцентричність (етатизм).

Тема 7. Розвиток теорії міжнародних відносин у другій половині XX ст.

Формування та еволюція неомарксистської парадигми в інтерпретації міжнародних відносин. Теоретичні та ідеологічні витоки неомарксизму в міжнародних відносинах (марксизм, теорія імперіалізму, теорія гегемонії А. Грамши, французька школа „Анналів“, вчення Ф. Броделя про світ-економіку та світ-імперію, некласична економічна теорія, теорія економічних циклів). Основні принципи неомарксизму в міжнародних відносинах: економічний детермінізм, нееквівалентні центр-периферійні відносини та обмін, експлуатація “третього світу” (Півдня) “першим” (Північчю). Світ-система та її елементи – центр (ядро), периферія та напівperiферія. Дж. Аррігі про 500-річний розвиток світ-системи, її циклічність та сучасні перспективи. Капіталістична світова економіка та світ-система – суб’єкти глобального розвитку. Основні течії неомарксизму: світ-системний аналіз, теорія залежного розвитку. Альтернативні течії світ-системного аналізу (Дж. Абу-Луход).

Англійська школа в міжнародних відносинах та її особливості. Теоретичні витоки та неоднорідність англійської школи. Ідеї міжнародного порядку і міжнародного суспільства (Х. Булл). Міжнародне суспільство як суспільство держав, об’єднаних спільними інтересами та цінностями. Переосмислення явища анархії та сили в міжнародних відносинах.

Основні поняття: марксизм, неомарксизм, імперіалізм, світ-економіка, світ-імперія, світ-система, центр, периферія, напівperиферія, залежний розвиток, економічний детермінізм, міжнародне суспільство, англійська школа, міжнародна анархія.

Тема 8. Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин

Постпозитивізм і критика позитивістської методології в дослідженнях міжнародних відносин. Акцентування на суб’єктивних (ідеї, цінності, норми, ідентичності). Антиетатизм. Постмодернізм як теоретична альтернатива позитивістським підходам в інтерпретації міжнародних відносин та реакція на ускладнення та виклики сучасного світу. Вплив поглядів М. Фуко, Ж. Дерріди, Ж. Лакана, С. Жижека на формування постпозитивіського підходу в міжнародних відносинах. Основні течії: критична теорія, соціальний конструктивізм (А. Вендт, Б. Бузан); фемінізм, посткоколоніалізм. Постструктуралізм в теорії міжнародних відносин: дискурс і конструювання реальності.
Критична теорія в теорії міжнародних відносин (Ю. Габермас, Е. Лінклейтер). Заперечення універсалізму та гегемонізму великих держав. Космополітична перспектива та демократизація міжнародної сфери. Близькість критичної теорії та неомарксизму.

Фемінізм в інтерпретації міжнародних відносин (М. Залевські, Е. Тікнер) як відображення інтернаціоналізації жіночого руху, зростання транснаціональної феміністичної активності та винесенням проблем статевої та гендерної нерівності на глобальний порядок денний. Фемінізм як критика маскулінної інтерпретації міжнародних відносин та виключення жінок з політичної теорії.

Соціальний конструктивізм як етатистська дослідницька програма в постпозитивістському напрямі теорії міжнародних відносин (Н. Онуф, А. Вендт, Б. Бузан, М. Фіннемор, К. Сіккінк,). Інтерсуб’єктість та системність міжнародних відносин. Соціальні основи структури міжнародних відносин та її формування суб’єктивними чинниками – ідеями, нормами, ідентичностями. А. Вендт про три ідеальні типи структури анархічних систем: гоббсіанську, локкіанську, кантіанську та їхній вплив на

конструювання інтересів та ідентичностей акторів (держав). Концепт ідентичності в конструктивістській інтерпретації міжнародних відносин.

Постколоніалізм як епістемологія та незахідна теорія міжнародних відносин (Едвард Саїд, Гомі Бгабга, Гаятрі Співак). Заперечення європоцентризму, постколоніальний дискурс та ідентичність як чинники глобального розвитку та деколонізації світу.

Основні поняття: постпозитивізм, постмодернізм, критична теорія, соціальний конструктивізм, фемінізм, постколоніалізм, ідеї, цінності, норми, ідентичності.

Тема 9. Особливості формування та еволюції теорії міжнародних відносин

Парадигмальність і методологічний плюралізм теорій міжнародних відносин, запозичення методологічних принципів та методів дослідження з інших наук. Поняття парадигми в теорії міжнародних відносин та її значення для розвитку теорії міжнародних відносин. Нормативізм в класичних теоріях міжнародних відносин. Функції теорії міжнародних відносин.

Міжпарадигмальність сучасного розвитку теоретичних принципів аналізу міжнародних відносин. Дискусії («великі дебати») між представниками різних наукових шкіл та течій в теорії міжнародних відносин як чинник її розвитку. Перші дебати (40-і роки XX ст.) між ідеалістами та реалістами; другі (великі) дебати (60-70-і рр. XX ст.) – між традиціоналістами та модерністами (біхевіористами), започатковані Х. Буллом про методологію науки; треті дебати розпочались критикою класичних підходів неомарксистами, предмет суперечки – проблеми суб'єктності та змісту міжнародних відносин; четверті (міжпарадигмальні) дебати (80-90-і рр. XX ст.) – критика класичної теорії постмодерністами.

Основні поняття: парадигма, міжпарадигмальність, методологічний плюралізм, «великі дебати».

Змістовий модуль 3

Тема 10. Глобальна система міжнародних відносин

Системність міжнародних відносин, вплив системного підходу на розвиток теоретичних принципів їхнього аналізу. Поняття системи міжнародних відносин, її елементи, чинники становлення та специфіка. Середовище міжнародної системи. Особливості міжнародних систем як певного типу суспільних систем: анархічність середовища, гетерогенність, децентралізованість, значна міра автономії елементів. Проблема інтеграції міжнародних систем. Структура міжнародної системи та її регулятивні функції. Держави та відносини між ними – системозапочатковуючі елементи міжнародних систем. Залежність поведінки акторів від структури міжнародних відносин. Р. Арон, К. Волтц та ін. про структуру міжнародної системи, особливості та чинники її формування.

Динаміка функціонування міжнародних систем і чинники її стабільності (рівноваги). Структура міжнародної системи та принцип балансу сил – основа динамічної рівноваги міжнародних систем в анархічному середовищі та відображення співвідношення сил між головними акторами. Теорії балансу сил. Баланс сил в умовах посилення взаємозалежності. Чинники та механізми регулювання міжнародних процесів: норми, традиції, наднаціональні інститути, глобальне управління (врядування). Полюс сили як елемент структури міжнародної системи. Проблема гегемонії (лідерства) в контексті функціонування міжнародних систем.

Полярність та ієрархічність міжнародних систем. М. Каплан про кореляцію між полярністю та стабільністю міжнародних систем.

Рівні та типологія міжнародних систем.

Основні поняття: міжнародна система, структура, гетерогенність, децентралізованість, автономія елементів, баланс сил, полярність, гегемонія (лідерство).

Тема 11. Історичні типи міжнародних систем

Передумови виникнення міжнародних систем. Вплив економічного чинника. Виникнення домодерних міжнародних систем, їхній локальний характер. Дж. Абу-Логуд про європейську міжнародну систему 1250-1350 рр. Тридцятилітня війна та становлення Вестфальської міжнародної системи як основи модерного типу міжнародних систем (1648-1815). Принципи функціонування – суверенітет та колективна безпеки. Європоцентричність Вестфальської міжнародної системи. Формування балансу сил та боротьба за гегемонію в межах Вестфальської системи міжнародних відносин; її занепад. Віденська система міжнародних відносин (1815–1920). Наполеонівські війни та переділ Європи та колоній між країнами переможцями. Система договорів щодо кордонів у Європі та створення Священного Союзу. Європейський концерт націй – система багатополярного балансу сил. Відносна гомогенність Віденської системи. Колоніальна складова та вплив революцій та національно-визвольних рухів на функціонування Віденської системи. Поділ Європи на два блоки та розпад системи з початком Першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська міжнародна система (1920–1939). Становлення багатополярної структури світу та лідерство США, Британії та Франції. Принцип колективної безпеки та створення Ліги Націй. Зростання реваншистських і гегемоністських настроїв у Німеччині та Італії. Формування осі Рим –Берлін – Токіо.

Криза Версальської системи (1938–1939 рр.) та початок Другої світової війни. Ялтинсько-Потсдамська міжнародна система (1945 – кінець 90-х рр. XX ст.). Становлення біполярної структури міжнародної системи під гегемонією США та СРСР. Створення ООН. Поділ світу між двома блоками на сфери впливу, конфронтація між ними та принцип стримування. «Холодна» війна та політики розрядки. Ядерна зброя як чинник міжнародної політики та безпеки.. Радянсько-афганська війна, криза політики розрядки напруженості, розпад СРСР та кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Постбіполярний розвиток міжнародних відносин – транзитивність, турбулентність, гібридність, хаос. Чинники трансформації постбіполярної системи міжнародних відносин. Україна та російсько-українська війна в контексті трансформації міжнародного порядку.

Основні поняття: домодерні міжнародні системи, Вестфальська міжнародна система, Віденська система міжнародних відносин, Європейський концерт націй, Версальсько-Вашингтонська міжнародна система, Ялтинсько-Потсдамська міжнародна система, «Холодна» війна, принцип стримування, постбіполярність.

Тема 12. Міжнародний порядок.

Співвідношення понять «міжнародна система» і «міжнародний порядок». Становлення міжнародної системи – перехід від хаосу до порядку. Сутність міжнародного порядку. Міжнародний порядок як міждержавний. Співвідношення міжнародного та світового порядку. Інтерпретація міжнародного порядку в контексті основних парадигм і теорій міжнародних відносин. Теорії міжнародного порядку: гегемонії, переходу (транзиту) влади, регіональних порядків. Три виміри міжнародного порядку – горизонтальний, вертикальний (відображають відносини між державами та їхню ієрархію), функціональний. Основна функція міжнародного порядку – створення і підтримання умов існування, безпеки та розвитку всіх учасників світової політики та міжнародних інститутів. Спільні основи створення і підтримання міжнародного та світового порядків – світовий ринок, міжнародні економічні обміни, нерівномірність

технологічного розвитку, глобальна інформаційна система, спільні політичні структури та інтереси. Силове та нормативне регулювання міжнародного порядку. Інституційна основа міжнародного порядку (Р. Гілпін, Дж. Айкенберрі). Співробітництво як невід'ємний компонент світового порядку. Міжнародні режими. Глобальне лідерство і світовий порядок. Чинники дестабілізації світового порядку: тероризм, екологічні проблеми; інфекційні захворювання; порушення прав людини, неконтрольована міграція, поширення зброї масового знищення, неконвенційна поведінка великих держав. Особливості трансформації міжнародного і світового порядку на сучасному етапі.

Основні поняття: міжнародний порядок, світовий порядок, співробітництво, міжнародні режими, силове та нормативне регулювання.

Тема 13. Зовнішня політика держав як чинник формування міжнародних відносин та світової політики

Поняття зовнішньої політики як свідомого та цілеспрямованого впливу держави на міжнародне середовище. Теоретичні підходи до інтерпретації поняття «зовнішня політика» – біологічний, психологічний, структурно-функціональний. Зовнішньополітичні функції держав; їх типологія та ієрархія. Специфіка зовнішньої політики, взаємозв'язок зовнішньої та внутрішньої політики. Зовнішня політика як процес поєднання внутрішньої та міжнародної політики держави. Чинники взаємовпливу зовнішньої та внутрішньої політики. Засоби та інструменти зовнішньополітичної діяльності держав: політичні (дипломатія, членство в міжнародних організаціях і конференціях, переговори), воєнно-силові (війна, інтервенція, військовий шантаж погрози); економічні (економічна кооперація, інвестиції, кредитування, економічний тиск, санкції, ембарго); ідеологічно-інформаційні (пропаганда, інформаційна та культурна експансія, психологічні війни); гуманітарна та культурна політика. Співвідношення «жорсткої» та «м'якої» сили у зовнішній політиці держав. Зовнішня поведінка держави – системна діяльність на міжнародній арені, що базується на комплексі принципів, які стратегічно визначають засоби, напрями та пріоритети такої діяльності. Персоніфіковані («голізм», «тетчеризм» та ін.) і неперсоніфіковані моделі: кооперації, мирного співіснування, конфронтації, конфлікту.

Основні поняття: зовнішня політика, зовнішньополітичні функції, ресурси, засоби, інструменти зовнішньої політики, дипломатія, переговори, війна, інтервенція, пропаганда.

Тема 14. Формування зовнішньої політики держави: умови та чинники

Зовнішня політика як процес прийняття рішень. Поняття зовнішньополітичного рішення. Теоретичні підходи до вироблення зовнішньополітичного рішення: раціонального вибору, психологічний, інституційний, інтеракціоністський, системний. Г. Аллісон і три основні моделі прийняття зовнішньополітичних рішень, в межах яких вона інтерпретується як: 1) результат цілеспрямованої системної і раціональної діяльності суб'єкта (держави); 2) результат діяльності інститутів і застосування комплексу організаційних процедур і процесів; 3) зовнішня політика – результат політичного торгу груп еліт, уряду та лобістів. Взаємодоповнюваність моделей на практиці. Центри та етапи прийняття зовнішньополітичних рішень. Імплементація зовнішньополітичних рішень. Інституційний механізм реалізації зовнішньої політики.

Детермінанти формування зовнішньої політики держави. Національний інтерес як базова основа формування цілей і стратегії зовнішньополітичної діяльності держав. Поняття та структура національного інтересу. Функції національного інтересу. Чинники формування (конструювання) національного інтересу. Обумовленість національних інтересів цінностями та ресурсами.

Об'єктивні чинники зовнішньої політики: геополітичне становище, природні ресурси, демографічна ситуація, клімат. Внутрішні та зовнішні, матеріальні та нематеріальні детермінанти зовнішньополітичної діяльності. Чотири групи внутрішніх чинників впливу: фізичні, структурні, культурні та людські. Серед них: принципи державного управління, політичний режим, рівень ВВП, консолідованість суспільства, національний характер політичні традиції, ідентичність. Зовнішні чинники зовнішньої політики держав: тип міжнародної системи, взаємозалежність, співвідношення сил, залученість в міжнародні інститути, місце держави в міжнародній ієрархії, міра її автономії, обмеження суверенітету, відносини з безпосередніми сусідами, транснаціональними акторами. Вплив на зовнішню політику та процес прийняття зовнішньополітичних рішень непевності, турбулентності, гібридності міжнародного середовища. Посилення значення емоційно-психологічних чинників – страху, незадоволення, несприйняття, помилкового сприйняття реальності та інформації. Типи зовнішньої політики.

Основні поняття: зовнішньополітичне рішення, прийняття зовнішньополітичних рішень, детермінанти формування зовнішньої поведінки держав, національний інтерес, цінності.

Тема 15. Сучасні світові політичні процеси та розвиток

Поняття світового політичного процесу як сукупна й різнопланова діяльність усіх акторів, спільнот та інститутів у міжнародній сфері в умовах посилення глобалізаційних процесів з метою забезпечення спільних інтересів та розвитку. Структура та рівні світового політичного процесу. Міжнародні та зовнішньополітичні процеси як складові елементи й рівні світового політичного процесу. Діяльність міжнародних організацій і транснаціональних акторів як чинник світового політичного процесу. Основні характеристики сучасного світового політичного процесу: складна сукупність і багатовимірність міждержавних (міжнародних), цивілізаційних, транснаціональних, регіональних, національних і локальних, процесів; багатоманітність соціально-політичних сил, засобів, форм і методів реалізації світової політики; висунення на перший план світової політики глобальних проблем (викликів) існуванню людської цивілізації; суперечність та діалектичність основних тенденцій сучасного світового процесу – консолідації (об'єднання) і дезінтеграції (розмежування), поєднання співробітництва та конфлікту, впорядкованості й стихійності, революційних та еволюційних технологій. Трансформаційність сучасних світових процесів. Проблема координування світових політичних процесів в умовах транзитивності світового порядку та невизначеності розвитку. Центри координації – держави-лідери, інститути глобального регулювання.

Основні поняття: світовий політичний процес, міжнародний процес, конфлікт, співробітництво, консолідація, дезінтеграція, стихійність, впорядкованість, транзитивність.

Тема 16. Міжнародні процеси

Розмаїття форм діяльності та взаємодій акторів в межах міжнародних процесів. Конфлікт і співробітництво як відображення стійких повторюваних моделей взаємодій між учасниками міжнародних відносин та елементами системи. Поняття міжнародного та міждержавного конфлікту як форми взаємодії між акторами міжнародних відносин. Особливості міжнародних конфліктів. Причини та передумови міжнародних конфліктів. Цивілізаційний підхід С. Гантінгтона, системний підхід К. Волтца до пояснення міжнародних конфліктів. Типи та прояви міжнародних конфліктів. Функції міжнародних конфліктів. Особливості сучасних міжнародних конфліктів. Війна. Способи врегулювання міжнародних конфліктів. Роль сили в процесах регулювання міжнародних конфліктів.

Поняття та види міжнародного співробітництва як різновиду кооперативних взаємодій між суб'єктами міжнародних відносин. Ознаки та передумови міжнародного співробітництва. Форми міжнародного співробітництва. Міждержавні союзи як форма міжнародного співробітництва. Інтеграційні процеси в міжнародних відносинах. Теорії міжнародної інтеграції. Стадії інтеграційних процесів. Форми інтеграції. Наслідки інтеграційних процесів. Регіоналізм. Переговори як важливий елемент міжнародних процесів. Стадії та функції переговорів. Переговори в умовах конфлікту та співробітництва. Переговори як спосіб прийняття спільних міжнародних рішень. Основні підходи до ведення міжнародних переговорів.

Основні поняття: міжнародні процеси, конфлікт, співробітництво, інтеграція, переговори.

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1

Тема 1. Сутність та природа міжнародних відносин як суспільного явища (2 год)

1. Предмет міжнародних відносин. Співвідношення предметних полів політології та міжнародних відносин
2. Сутність, природа та особливості міжнародних відносин як суспільного явища. Міжнародні відносини та міжнародна політика: співвідношення понять.
3. Сутність і особливості міжнародної політики.
4. Міжнародне середовище, його анархічність.
5. Зародження та автономізація наук про міжнародні відносини. Політичні виміри міжнародних відносин.
6. Рівні аналізу та методи дослідження міжнародних відносин**.**

Основні поняття: міжнародні відносини, міжнародна політика, світова політика, міжнародна анархія, рівні аналізу.

Література:

1. Асиметрія міжнародних відносин; під ред. Г.М.Перепелиці, О.М.Субтельного. – К.: Стилос, 2005.
2. Гірман А.П., Загорулько Я.І., Резуник О.В., Цимбал В.Ю. Питання співвідношення понять «міжнародні відносини» та «світова політика» // Регіональні студії. – 2021. – № 27. – С. 116–120. – Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39606/1/19.pdf
1. Денисенко І. Д. Міжнародні відносини у сучасному соціально-політичному дискурсі: до визначення стратегії дослідження // Сучасне суспільство. – 2020. – Вип. 2. – С. 38–48. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2020_2_6.
2. Дерев'янко І. П. Асиметрія міжнародних відносин: теоретичний вимір // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2012. – Вип. 19. – С. 122–127. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2012_19_20
3. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин. – Луцьк, 2003. – Розд. 2,3.
4. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносини. – Львів: Львівський національний університет, 2002. – Розд. 2.
5. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – Розд. 2.
6. Теленко О. М. Проблема наукової інтерпретації поняття «світова політика»// Грані. 2015. – № 9. – С. 16–21. – Режим доступу: https://core.ac.uk/download/pdf/268616889.pdf.
7. Угрин Л.Я. Світова політика // Теорія політики: підручник / В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 607–667.
8. Lechner Silviya. Anarchy in International Relationsfree // Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Publisher: Oxford University Press, 2017. – Access mode: https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-79

9. Singer David J. The Level-of-Analysis Problem in International Relations // World Politics. 1961. – Vol. 14. – No. 1. – P. 77–92. – Access mode : https://is.muni.cz/el/fss/podzim2018/IRE107/um/01_Singer_1961_-_Levels_of_analysis.pdf
10. Waltz K. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. – Columbia University Press, 2001. – 263p.

Тема 2. Учасники та суб'єкти міжнародних відносин: атрибути та типологія (Ч.1)
(2 год.)

1. Поняття суб'єктності в міжнародних відносинах. Поняття «учасник», «актор», «суб'єкт», «агент» в міжнародних відносинах.
2. Атрибути суб'єктності в міжнародних відносинах: інтерес, ідентичність, вплив. Ресурси впливу.
3. Типологія суб'єктів міжнародних відносини.
4. Взаємозв'язок інтересів, мотивів і цілей в міжнародних відносинах і міжнародній політиці.

Тема 2. Плюралізм учасників міжнародних відносин як тенденція розвитку сучасного світу (Ч. 2)
(2 год.)

1. Держава як первинний суб'єкт міжнародних відносин. Ознаки міжнародно-політичної суб'єктності національних держав.
2. Недержавні учасники міжнародних відносин та зростання їхнього впливу:
   2.1. міжнародні організації;
   2.2. ТНК інші колективні учасники міжнародних відносин;
   2.3. регіони та глобальні міста;
   2.4. індивід як суб'єкт та учасник міжнародних відносин.

Основні поняття: учасник міжнародник відносин. суб'єкт міжнародних відносин, актор, агент, сторона, партнер, гравець, інтерес, ресурси впливу, первинні та вторинні суб'єкти міжнародних відносин.

Література:

1. Власов В.Г. Поняття регіону як актора сучасних міжнародних зв'язків // Грані. - 2015. – № 3. – С. 28-34.
2. Денисюк С. Г., Бобрук А. М. Сучасна світова політика: аналіз ресурсів впливу// Політичне життя. – 2016. – № 1–2. – С. 114–118.
3. Дорош Л. О. Багатоманітність міжнародних акторів: проблеми класифікації // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія. – 2012. – Т. 182. – Вип. 170. – С. 14–18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2012_182_170_5.pdf
4. Ільницька У. В. Особливості міжнародно-правової суб'єктності неурядових організацій. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип. 24. – С. 84–91. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38126/15-Ilnytska.pdf?sequence=1
5. Красношлик А. Злочинні недержавні актори і контексті наркотрафіку та їхній вплив на міжнародні відносини. – Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. – 2021. – Вип. 38. – С.185–190.

6. Кремень Т. Актори міжнародних відносин у глобалізованому світі // Віче. – 2003. – № 11.
7. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин. – Луцьк, 2003. – Розд. 9.
8. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – Розд. 6.
9. Угрин Л Я. Людина в системі міжнародних політичних відносин // Людина в сучасному світі. В трьох книгах. Книга 3. : Антропний принцип концептуалізації політики у науковому дискурсі: колективна монографія / В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, О. Ю. Дащаківська та ін.; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 665–680.
10. Linklater Andrew. Men and Citizens in the Theory of International Relations. – London: Macmillan Press, 1981. – 232 p.
11. Sassen S. The global city: London, New York, Tokyo. – Princeton : Princeton univ.press, 2001. – 447 p

Тема 3. Сила в міжнародних відносинах (2 год.)

1. Нерівномірний розподіл ресурсів та силові відносини на міжнародній арені.
2. Сутність і природа сили в міжнародних відносинах.
3. Основні теоретичні підходи до розуміння сили.
4. Елементи сили. Сила та могутність.
5. «Жорстка», «м'яка» та «розумна» сила, їхня взаємодія на міжнародній арені. Баланс сили.
6. Функції сили в міжнародних відносинах.
7. Фактор воєнної сили в сучасних міжнародних відносинах.

Основні поняття: сила, вплив, могутність, потенціал, «жорстка» сила, «м'яка» сил, «розумна» сила, баланс сил.

Література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. – Київ: Юніверс, 2000. – Ч. 1. – Розд. 2 3.
2. Бєлоусова Н. Б. "М'яка" сила як потенціал зовнішньополітичного впливу держави // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 107(1). – С. 148-151. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_107(1)__23.
3. Капітоненко М.Г. Силовий фактор у міжнародних відносинах // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка : Сер. Міжнародні відносини. –2006. – Вип. 33-34. – С.13–18.
4. Капітоненко М. Г. «М'яка сила» у сучасній світовій політиці: теоретичні аспекти // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2010.– Вип. 94. – Частина ІІ. – С. 20–29.
5. Мацях М. Наукова інтерпретація проблеми застосування збройної сили у сучасних міжнародних відносинах // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 30. – С. 134-139. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_30_18.
6. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – Розд. 6.

7. Слісаренко І. Теорія і практика «м'якої сили» в міжнародних відносинах // Social-science. – 2008. – № 1–2. – Режим доступу: http://social-science.com.ua/article/24.
8. Фесик О. Категорія "м'яка сила" у дослідженнях міжнародних відносин // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. – 2015. – № 11. – С. 196-209. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2015_11_20.
9. Barnett Michael, Duvall Raymond. Power in I nternational Politics // International Organization. – 2005. – Vol. 59. – Issue 1. P. 39–75. – Access mode : https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/power-in-international-politics/F5F3C74D30A12A5C4CC9B4EFEA152967
10. CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America. Center for Strategic and International Studies. – Access mode : https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf
11. Nye Joseph S. The Future of Power. – New York: PublicAffairs, 2011.
12. Nye Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: Public Affairs, 2004.– 208 p.
13. Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace; by Hans J. Morgenthau. – New York: Alfred A. Knopf.,1948.– 489 p.

Тема 4. Закономірності і тенденції у міжнародних відносинах (Ч. 1)
(2 год.)

1. Особливості формування та прояву закономірностей та тенденцій в міжнародних відносинах.
2. Універсальні закономірності розвитку та функціонування міжнародних відносин.
3. Сучасні тенденції в розвитку міжнародних відносинах.

Тема 4. Глобалізація як закономірність політичного розвитку світу (Ч.2.)
(2 год.)

1. Посилення взаємозалежності учасників міжнародних відносин в контексті глобалізаційних процесів.
2. Суть, джерела, передумови глобалізації.
3. Вплив глобалізації на міжнародну політику.
4. Трансформація сили в міжнародній політиці під впливом глобалізації.

Основні поняття: закономірність, тенденція, турбулентність, гібридизація та хаотизація, виклики, загрози.

Література:

1. Бондарнеко Б.Д. Закономірності як філософсько-правова категорія та її зв'язок із теорією права// Прикарпатський юридичний вісник. – 2019. – Т. 1. – 3(28). – Режим доступу: http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/312
2. Гелд Дейвід, Мак-Грю Ентоні. Глобалізація /антиглобалізація; пер. с англ.- К.: К.І.С, 2004.
3. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона ; пер. з англ. Т. Цимбала. – Київ: Ніка-Центр, 2008.
4. Герасіна Л. М., Требін М. П. Деструктивні мегатенденції сучасності: глобальний конфлікт, глобалізація злочинності, міжнародний тероризм // Український соціум.

– 2008. – № 4(27). – С. 140-148. – Режим доступу: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/10/140-148__no-4__vol-27__2008__UKR.pdf
5. Зайцева М.В. Концепції впливу глобалізації на міжнародні відносини// Міжнародні відносини. – Серія: Політичні науки. – 2015. – № 9 // Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2670
6. Кононенко, С.В. Демократизація в сучасній системі міжнародних відносин і перспективи глобального громадянського суспільства // Історичний досвід становлення інститутів громадянського суспільства в країнах Європи: збірник наукових праць. – К.: Фоліант. – С. 87-98.
7. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин. – Луцьк, 2003. – Розд.5.
8. Перфільєва А. Концепція турбулентності в політичній науці //Літопис Волині. – 2021. – № 22. – С. 78–82. – Режим доступу: http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/177/130
9. Руденко В. А. Глобалізація та міжнародні відносини// Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна: Серія: «Питання політології». – 2012. – № 1007.
10. Свириденко В. Закономірності (закони) динамічні та статистичні // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. – С.220. – Режим доступу:https://chtyvo.org.ua/authors/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk/
11. Тоффлер Елвін. Третя Хвиля / З англ. пер. А. Євса. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000// https://chtyvo.org.ua/authors/Toffler_Alvin/Tretia_Khvylia_vyd_2000/
12. Linklater Andrew. Long-Term Patterns of Change in Human Interconnectedness: A View from International Relations // https://quod.lib.umich.edu/h/humfig/11217607.0001.104/--long-term-patterns-of-change-in-human-interconnectedness?rgn=main;view=fulltext

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Становлення сучасних парадигм в теорії міжнародних відносин (2 год.)

1. Філософсько-теоретичні джерела сучасних теорій міжнародних відносин: від Античності до Нового часу.
2. Ідеалістська традиція в міжнародних відносинах: основні принципи. Класичний ідеалізм в теорії та практиці.
3. Реалістська традиція в дослідженнях міжнародних відносин. Основні постулати реалізму (Е. Карр, Г. Моргентау, А. Волферс, Р. Арон, Р. Нібур).
4. Взаємна критика та дебати між ідеалістами та реалістами. Ціннісний характер дебатів.
5. Нормативізм класичних теорій.

Основні поняття: політичний реалізм, політичний ідеалізм ,війна, мир, Ліга Націй, міжнародна анархія, дебати.

Література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000.
2. Бжезінський Зб. Велика шахівниця; пер. Олена Фешовець. – Харків : Фабула, 2018 – 288с

3. Гегель Г. Основи філософії права, або природне право і державознавство; пер. з нім. – Київ : Юніверс, 2000. – 329 с.
4. Гоббс Т. Левіафан. – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
5. Мак'явеллі, Нікколо.Флорентійські хроніки; Державець; пер. з італ. А. Перепаді. – Харків: Фоліо, 2007. – 511 с.
6. Основи теорії міжнародних відносин : навч. посібн. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – Розд. 3.
7. Угрин Л.Я. Світова політика // Теорія політики: підручник / В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 607–667.
8. Чупрій Л.В. Ключові концептуальні підходи до дослідження системи міжнародних відносин // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії – 2021. – № 1 (9). – С. 45-62.
9. Kennan George F. The Sources of Soviet Conduct. – Access mode: https://www.cvce.eu/en/obj/the_sources_of_soviet_conduct_from_foreign_affairs_july_1947-en-a0f03730-dde8-4f06-a6ed-d740770dc423.html
10. Moravcsik A. Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics// International Organization. – 1997. – № 51 (4). – P. 513 – 553
11. Niebuhr Reinhold. Moral Man and Immoral Society: A Study in Ethics and Politics / Reinhold Niebuhr. – New York: Charles Scribner's Sons, 1960.
12. Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. By Hans J. Morgenthau. New York: Alfred A. Knopf. 1948. 489 p.
13. International. Relations Theory; ed. by Stephen McGlinchey, Rosie Walters & Christian Scheinpflug. – Access mode: https://uwe-repository.worktribe.com/preview/877505/International%20Relations%20Theory%20-%20E-IR.pdf

Тема 6. Еволюція реалістської парадигм в інтерпретації міжнародних відносин: неореалізм (Ч.1.)
(2 год.)

1. Неореалізм та його принципи. Етатизм – інтерпретативна основа реалізму.
2. Течії неореалізму та їхня характеристика.
3. Інтерпретація основних понять міжнародних відносин в неореалізмі
4. Пізнавальні обмеження структурного реалізму.
5. Порівняльний аналіз класичного реалізму та неореалізму.
6. Сучасний неореалізм про російсько-українську війну.

Тема 6. Еволюція політичного ідеалізму в інтерпретації міжнародних відносин: неолібералізм (Ч. 2)
(2 год.)

1. Основні принципи неолібералізму. Транснаціоналізм – інтерпретативна основа реалізму.
2. Течії неолібералізму та їхня характеристика.
3. Інтерпретація основних понять науки про міжнародні відносини в контексті принципів неолібералізму.
4. Пізнавальні обмеження неолібералізму на сучасному етапі як чинник його розвитку.
5. Порівняльний аналіз класичного ідеалізму та неолібералізму.

Основні поняття: неореалізм, структурний реалізм, неокласичний реалізм, неолібералізм, транснаціоналізм, державоцентричність (етатизм).

Література:

1. Івасюк Г. Особливості та основні напрямки неореалізму у теорії міжнародних відносин // Історико-політичні проблеми сучасного світу. – 2016. – 33-34. – С. 57–63. – Режим доступу: https://mhpi.chnu.edu.ua/index.php/issues/article/view/23/10
2. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. – Чернівці : Книги-ХХІ, 2019.
3. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин. – Луцьк, 2003.
4. Паніна І. Ліберально-ідеалістична традиція в дослідженні миру // Політичне життя. – 2021. – № 1.
5. Угрин Л.Я. Світова політика // Теорія політики: підручник / В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 607–667.
6. Шергін С.О. Парадигмальна еволюція в політології міжнародних відносин // Освіта регіону. – 2012. – № 1. – С. 132–146.
7. Шергін С.О. Парадигмальний вимір глобалізації міжнародних відносин // Дослідження світової політики // Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. – Вип. 2. – К.: ІСЕМВ НАНУ, 2013. – С. 3-13.
8. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy; by Robert O. Keohane. – Princeton: Princeton University Press, 1984. – 290 p.
9. Moravcsik A. Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics// International Organization. – 1997. – № 51 (4). – P. 513 – 553
10. Waltz Kenneth N. Structural Realism after the Cold War // International Security. 2000. – Vol. 25. – No. 1. – P. 5–41. – Access mode: http://www.columbia.edu/itc/sipa/U6800/readings-sm/Waltz_Structural%20Realism.pdf
11. Waltz Kenneth N. Theory of International Politics. – N.Y.: Addison-Wesley Publishing Company, 1979.

Тема 7. Розвиток теорії міжнародних відносин у другій половині ХХ ст. (2 год.)

1. Марксизм і неомарксизм в міжнародних відносинах: ідейно-теоретичні джерела та основні принципи.
2. Основні течії неомарксизму: світ-системний аналіз, теорія залежного розвитку.
3. Поняття світ-системи, її структури та динаміки розвитку в неомарксизмі. Світ-система як капіталістична система.
4. Неомарксизм про гегемонію.
5. Альтернативні інтерпретації виникнення та еволюції світ-системи (Дж. Абу-Луход).
6. Перспективи сучасної світ-системи: чи можлива китайська гегемонія.
7. Англійська школа в міжнародних відносинах: теоретичні витоки та епістемологічні принципи.

Основні поняття: марксизм, неомарксизм, імперіалізм, світ-економіка, світ-імперія, світ-система, центр, периферія, напівperiферія, залежний розвиток, економічний детермінізм, міжнародне суспільство, англійська школа, міжнародна анархія.

Література:

1. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст.: Пер. з фр. – К.: Основи, 1997. – Т. 2: Ігри обміну.
2. Гурбич О.С. Теоретичні засади світ-системного аналізу // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: «Питання політології». - Харків, 2010. – № 912. – С. 42-48.

3. Кутуєв П. В. Андре Гундер Франк: від теорії залежності до теорії світової системи // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. – 2019. – № 3 (43). – С. 8–14. – Режим доступу: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/32681
4. Кутуєв П.В. Від європейського дива до азійської гегемонії: трансформація сучасної соціологічної теорії // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 61. – С. 226–233. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/73693
5. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. – К.: "Сталь", 2005. – Розд 5.6.
6. Угрин Л.Я. Аррігі Джованні // Політологія: енциклопедичний словник / В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Н. М. Хома; за ред. д-ра філос. наук, проф. В. М. Мельника. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014.– С.
7. Фесенко М. В. Світ-система і її суб'єкти в глобальних політичних трансформаціях // Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". – 2017. – № 15. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3123
8. Abu-Lughod J. Before European hegemony. The world system A.D. 1250–1350. – N.Y.; Oxford, 1989.
9. Buzan Barry. An Introduction to the English School of International Relations . – Polity Press, 2014. – 242 p.
10. Chaos and Governance in the Modern World System / Ed. by G. Arrighi, B.J.Silver. – Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1999.
11. Kaczmarska Katarzyna. International Society // https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-98

Тема 8. Постпозитивістський виклик у дослідженні та інтерпретації міжнародних відносин (Ч. 1)
(2 год.)

1. Постпозитивізм і постмодернізм як чинники формування критичного напряму в теорії міжнародних відносин.
2. Вплив постструктуралізму на концептуалізацію міжнародних відносин.
3. Спільні риси та відмінності постпозитивістських підходів до вивчення міжнародних відносин.
4. Критична теорія в міжнародних відносинах.
5. Фемінізм як дослідницька програма міжнародних відносин.

Тема 8. Постпозитивістський виклик в дослідженні та інтерпретації міжнародних відносин (Ч. 2)
(2 год.)

1. Принципи конструктивістського аналізу міжнародних відносин: системність та інтерсуб'єктність.
2. Інтерпретація міжнародної системи у соціальному конструктивізмі.
3. Цінності та ідеї в міжнародних відносинах.
4. Ідентичність в міжнародних відносинах.
5. Незахідні теорії міжнародних відносин: постколоніалізм і його зв'язок з постпозитивістською методологією.

Основні поняття: постпозитивізм, постмодернізм, критична теорія, соціальний конструктивізм, фемінізм, постколоніалізм, ідеї, цінності, норми, ідентичності.

Література:

1. Климчук І. І. Формування і розвиток феміністських підходів у теорії міжнародних відносин // Гілея: наук. вісник. – Вип. 109(6), 2016. – С. 300-305. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_109_80.
2. Романюк Н., Сенюк Ю. Особливості соціалконструктивістського підходу у дослідженні міжнародних відносин // Вісник Львівського нац. ун-ту ім. І.Франка. – Сер. : Міжнародні відносини. – 2015. – №37. – Ч. 3 .– С.108–114.
3. Тишкун Ю. Я., Троцько Д.А. Російсько-українська війна в призмі сучасних критичних теорій міжнародних відносин. Політичне життя. – 2022. – № 2. – С. 48–55. – Режим доступу: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12183
4. Угрин Л.Я. Теоретичний аналіз державної ідентичності // «Гілея : науковий вісник»: збірник наукових праць. – 2016. – Вип. 113. – С. 365–369
5. Угрин Л.Я. Світова політика / Л. Я. Угрин // Теорія політики: підручник / В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – С. 607–667.
6. Epstein Charlotte.Who Speaks? Discourse, the Subject and the Study of Identity in International Politics// European Journal of International Relations – 2011. – Vol 17. – № 2. – P. 327-350.
7. Finnemore, M., Sikkink, K. Taking stock: The constructivist research program in international relations and comparative politics. Annual Review of Political Science. – 2001. – № 4. – P. 391–416. – Access mode: https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev.polisci.4.1.391
8. Jepperson R. L, Wendt, Katzenstein P. J. Norms, Identity, and Culture in National Security // The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics / ed. by №P. J. Katzenstein. – New York: Columbia University Press, 1996. – P. 52–65
9. Non-Western International relation theory. Perspectives on and beyond Asia / B. Buzan, A. Acharya. – Routledge, 2010. – 253 p.
10. Wendt A. Constructing International Politics// International Security. – 1995. –Vol. 20. – No. 1 (Summer). – P. 71–81.
11. Wendt A. Social Theory of International Relations. – Cambrige: Cambrige University, 1999.
12. Wendt A. Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics // International Organization. – 1992. – 2. – P. 391–425.
13. Wilkens Jan. Postcolonialism in International Relations // Oxford Research Encyclopedia of International Studies, 2017. – Access mode: https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-101

Тема 9. Порівняльний аналіз парадигм та теорій міжнародних відносин (2 год.)

1. Особливості розвитку та еволюції сучасних парадигм та теорій міжнародних відносин; критерії їхнього порівняння.
2. «Великі дебати» в теорії міжнародних відносин та їхні наслідки (імітаційна гра).

Основні поняття: парадигма, міжпарадигмальність, методологічний плюралізм, «великі дебати».

Література:

1. Артьомов І. Концепції міжнародних відносин у глобальному вимірі сучасності: інтеграційний аспект // Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 7. – С. 10-32.
2. Кравчук М. Проблеми досліджень міжнародних відносин //Політичний менеджмент. – 2003. – № 3.
3. Кун Томас. Структура наукових революцій. – К.: Port-Royal, 2001. – 228 с. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/kuhn/kuhn.htm
4. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин. – Луцьк, 2003. – Розд. 1.
5. Розумюк В. Теорія міжнародних відносин: шляхи еволюції та перспективи розвитку// Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. – 2019. – Вип. 27 – С. 93-98.
6. Шергін С.О. Парадигмальна еволюція в політології міжнародних відносин // Освіта регіону. – 2012. – № 1. – С. 132–146.
7. Шергін С.О. Парадигмальний вимір глобалізації міжнародних відносин // Дослідження світової політики // Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. Вип. 2. – К.: ІСЕМВ НАНУ, 2013. – С. 3-13.
8. Chernoff Fred. Theory and Metatheory in International Relations. Concepts and Contending Accounts// New York: Palgrave Macmillan, 2007.

Змістовий модуль 3.

Тема 10. Міжнародні системи (Ч. 1)
(2 год.)

1. Чинники формування системності міжнародних відносин. Поняття міжнародної системи та її особливості.
2. Специфіка становлення міжнародних систем.
3. Структура міжнародних систем та принципи її формування. Р. Арон і К. Волтц про структуру міжнародної системи. Полярність і полюсність міжнародних систем. Полюси сили. Гегемонія (лідерство).

Тема 10. Динамічні виміри функціонування міжнародних систем (Ч. 2)
(2 год.)

1. Становлення та збереження динамічної рівноваги міжнародних систем. Баланс сил – універсальний принцип збереження рівноваги систем.
2. М. Каплан про співвідношення полярності та стабільності міжнародних систем.
3. Типологія міжнародних систем: евристичні та історичні типи.

Основні поняття: міжнародна система, структура, гетерогенність, децентралізованість, автономія елементів, баланс сил, полярність, гегемонія (лідерство).

Література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. – К. Юніверс, 2000.– Ч. 1. – Розд. 4,5.

2. Асиметрія міжнародних відносин ; під ред. Г.М.Перепелиці, О.М.Субтельного. – К.: Стилос, 2005.
3. Бжезінський Зб. Велика шахівниця; пер. Олена Фешовець. – Харків : Фабула, 2018 – 288с
4. Коппель О., Пархомчук О. Виникнення системності в міжнародних відносинах // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. – 2017. – Вип. 15. – С. 184–191. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2017_15_28
5. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 606 с.
6. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський ; за ред. В. А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. - 863 с.
7. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с
8. Толстов С. Система міжнародних відносин: внутрішні зв'язки та регулюючі механізми // Антологія творчих досягнень. — К.: ІСЕМВ НАН України, 2004. – Вип. 1. – С. 263–289. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/19882
9. Толстов С.В. Структурні та політичні ознаки багатополярності // Американська історія та політика: науковий журнал. – 2016. – № 2. – С. 230–238. – Режим доступу: https://elibrary.ivinas.gov.ua/3295/
10. Угрин Л. Я. Міжнародні системи: проблеми стабільності // Політична наука в Україні: стан і перспективи: мат. Всеукраїнської наук. конф. (Львів, 10–11 травня 2007 року) / Укл. Поліщук М., Скочиляс Л., Угрин Л. – Львів, ЦПД, 2008. – С. 2 Balance of Power
11. Andersen Morten Skumsrud. Balance of Power // The Encyclopedia of Diplomacy; ed. by Gordon Martel. – John Wiley & Sons, Ltd. Published – DOI: 10.1002/9781118885154. 51–257.
12. Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics. New York; London : W. W. Norton, 2014. 562 p. – https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755
13. Waltz Kenneth N. Theory of International Politics. – N.Y.: Addison-Wesley Publishing Company, 1979.

Тема 11. Історичні типи міжнародних систем
(2 год.)

1. Виникнення, функціонування та занепад Вестфальської, Віденської, Версальсько-Вашингтонської, Ялтинсько-Потсдамської міжнародних систем. Їхня характеристики.
2. Трансформація міжнародної системи на сучасному етапі. Чинники формування нової структури міжнародних відноси у постбіполярному світі.
3. Україна в процесах становлення нової міжнародної системи.

Основні поняття: Вестфальська міжнародна система, Віденська система міжнародних відносин, Європейський концерт націй, Версальсько-Вашингтонська міжнародна система, Ялтинсько-Потсдамська міжнародна система, «Холодна» війна, принцип стримування, постбіполярність.

Література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: МП «Юніверс», 2000. – Ч. 3,4.
2. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право. – К., 2001.
3. Дудко І. Д. Віденська система міжнародних відносин з погляду постнаполеонівських і постбіполярних часів // Вітчизняна війна 1812 року в контексті поступу всесвітньої історії / ДУ «Ін-т всесвітньої історії НАН України» ; редкол.: А. І. Кудряченко (голова) та ін. – Київ : Фенікс, 2013. – С. 44–56. – Режим доступу: https://core.ac.uk/download/pdf/43281912.pdf
4. Дудар О.В. Історичні уроки Версаля: спроби переосмислення// Література та культура Полісся. – 2019. – № 94. – Серія: Історичні науки. – № 11. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1135/1/13.pdf
5. Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алєксєєнко, А. Х. Маргулов , І. А. Єремєєва , М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020.
6. Кіссинджер Г. Дипломатія; Пер. з англ. М. Гоцацюка, В. Горбатька. К. : Вид. група КМ-БУКС, 2020. – розд.4-7.
7. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право : навч. посібник / за ред М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. – К. : Знання, 2010.
8. Міжнародні системи і глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 606 с.
9. Плохій С. Ядерне безумство. Історія Карибської кризи ; пер. з англ. Романа Клочка. – Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2022. – 368 с.
10. Пошедін О. І. Чому закінчилась "холодна війна"? // Наукові записки НаУКМА. Історичні науки. – 2012. – Т. 130. – С. 60–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAi_2012_130_13.
11. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. – К.: Основи, 2019. – Ч. 2,3.
12. Шаповалова О. І. Структурні параметри постбіполярної системи міжнародних відносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2014. – Вип. 119(1). – С. 34-51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_119(1)__6
13. Шумський І.К. Вестфальська система як виток новомодерної системи міжнародних відносин // Альманах міжнародного права. – 2020. – Вип. 23. – С. 81-86. – Режим доступу: http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v23/12.pdf
14. Abu-Lughod J. Before European hegemony. The world system A.D. 1250–1350. – N.Y.; Oxford, 1989
15. Ikenberry John G. The end of liberal international order? // International Affairs. – 2018. – Vol. 94. – Issue 1. – P. 7–23 // https://academic.oup.com/ia/article/94/1/7/4762691

Тема 12. Міжнародний порядок (Ч. 1)
(2 год.)

1. Поняття та сутність міжнародного порядку. Міжнародний та світовий порядок.

2. Теорії міжнародного порядку.
3. Функції міжнародного порядку.
4. Фактори становлення і підтримання міжнародного порядку.
5. Виміри та типи міжнародного порядку.

Тема 12. Регулювання та принципи трансформації міжнародних порядків (Ч. 2) (2 год.)

1. Принципи регулювання міжнародного порядку: силові та нормативні.
2. Гегемонія як чинник становлення й підтримання міжнародного порядку.
3. Інституційні аспекти функціонування міжнародного порядку: міжнародні норми, провила, режими, інститути.
4. Загрози дестабілізації міжнародного порядку. Неконвенційна ревізіоністська поведінка великих держав – найбільша загроза світовому порядку.
5. Особливості, чинники та принципи трансформації сучасного міжнародного порядку. Україна в контексті трансформації та становлення нового міжнародного порядку.

Основні поняття: міжнародний порядок, світовий порядок, співробітництво, міжнародні режими, силове та нормативне регулювання.

Література:

1. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Наталії Климчук. — Львів: Кальварія, 2006.
2. Герасимчук Т. Концепція міжнародних режимів у теорії міжнародних відносин // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. - 2010. – Вип. 19. - С. 319-332. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2010_19_29.
3. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Н. Коваль. – Київ: Наш Формат, 2017. – 319, [1] с.
4. Коппель О. А. Пархомчук С. Альтернативні моделі міжнародного порядку // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – № 1-2. – С. 54-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2017_1-2_10
5. Мальський М., Мацях М. Проблеми наукового визначення та інтерпетації поняття міжнародного порядку// Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2017. – Випуск 42. - С. 5–14. – Режим доступу: http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/7701/7688
6. Набі І.М.А. Поняття міжнародного порядку в сучасній теорії міжнародних відносин // Гілея: науковий вісник. – 2013. – № 75. – С. 443-445. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_75_186. С. 52
7. Романова В. Світовий порядок і глобальне управління // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 98. – Ч. І. – С. 52–54.
8. Ikenberry J. After Victory. Institutions, Strategic Restrain, and the Rebuilding of Order After Major Wars. – Princeton, N.J., 2001. – http://catdir.loc.gov/catdir/samples/prin031/00034681.pdf

Тема 13. Зовнішня політика держави
(2 год.)

1. Поняття та сутність зовнішньої політики держави.
2. Теорії зовнішньої політики.
3. Особливості зовнішньої політики держави та її взаємозв'язок з внутрішньою політикою.
4. Функції зовнішньої політики держави.
5. Засоби та інструменти реалізації зовнішньої політики держави.
6. Моделі зовнішньої політики.

Основні поняття: зовнішня політика, зовнішньополітичні функції, ресурси, засоби, інструменти зовнішньої політики, дипломатія, переговори, війна, інтервенція, пропаганда.

Література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями.- К. Юніверс, 2000.
2. Джервіс Роберт. Сприйняття в міжнародній політиці: адекватність та неадекватність ; пер. З англ. М. Ю. Григорьєва, С. І. Фатія. – Х. : Каравела, 2003. – 463 с. – Режим доступу: http://194.106.216.224:8080/books/7319
3. Ждамарова А.В. Зовнішня політика сучасної держави: основні підходи до визначення поняття// Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Сер. Міжнародні відносини, 2019. – Вип. 6. С. 72–78. – Режим доступу: http://www.visnyk-intrelations.uzhnu.uz.ua/archive/6/12.pdf
4. Кіссинджер Генрі. Дипломатія ; Пер. З англ. М. Гоцацюка, В. Горбатька. К. : Вид. Група КМ-БУКС, 2020. – 864 с.
5. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. – К.: Vivat, 2020.
6. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин.– Луцьк, 2003. – Розд. 16.
7. Мере Жерар. Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади. – Львів, 2003.
8. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін. – К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. – 328.
9. Седляр Ю.О., Стадніченко О.І. Зовнішньополітичний аналіз: предметне поле дослідження та етапи становлення // POLITICUS: науковий журнал. – 2016. – № 1. – С. 228–231.
10. Угрин Л., Демків У. Інтервенції в сучасних міжнародних відносинах: теоретичні аспекти дослідження // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – Вип. 114: у 2-х частинах. – Ч. ІІ. – 2013. – С. 28–38.
11. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. – Київ : Основи, 2019. – 376 с.
12. Ціватий В. Г. Публічна дипломатія: традиції, тренди та виклики (досвід і пріоритети для України) // Зовнішні справи. – 2014. – № 6. – С. 32 –36.

Тема 14. Зовнішня політика держави як процес прийняття рішень (Ч.1)
(2 год.)

1. Поняття зовнішньополітичного рішення, його особливості.

2. Теоретичні підходи до вироблення зовнішньополітичного рішення та його моделі.
3. Етапи прийняття зовнішньополітичного рішення.
4. Центри та інститути прийняття та імплементації зовнішньополітичного рішення в Україні.

Тема 14. Детермінанти формування зовнішньої політики (Ч. 2) (2 год.)

1. Умови та чинники. формування та вироблення зовнішньої політики. Національний інтерес як основа зовнішньої політики та зовнішньої стратегії держави.
2. Типологія детермінант зовнішньої політики.
3. Внутрішні детермінанти зовнішньої політики.
4. Зовнішні детермінанти закордонної політики.
5. Матеріальні та нематеріальні детермінанти зовнішньої політики.
6. Посилення впливу інформаційних та емоційно-ірраціональних чинників на вироблення зовнішньої політики.
7. Особливості вироблення зовнішньої політики в Україні.

Основні поняття: зовнішньополітичне рішення, прийняття зовнішньополітичних рішень, детермінанти формування зовнішньої поведінки держав, національний інтерес, цінності.

Література:

1. Асиметрія міжнародних відносин ; під ред. Г.М.Перепелиці, О.М.Субтельного. – К.: Стилос, 2005.
2. Власов В.Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави / В. Власов // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. – №8 – С. 114.
3. Воронянський О. В. «Національні інтереси» як категорія політичної науки / О. В. Воронянський // Вісн. нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – 2011. – № 10.
4. Грушко І. Концептуалізація національних інтересів у теорії міжнародних відносин// Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2020. – № 2(8). – Режим доступу: https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/144/131
5. Жовква І.І. Стадії процесу прийняття зовнішньополітичних рішень // Науковий вісник Академії муніципального управління: серія «Управління», 2013. – Вип. 3. – С. 113-120.
6. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. – К.: Vivat, 2020.
7. Луцишин П.В., Луцишин Н.П. Теорія міжнародних відносин.– Луцьк, 2003. – Розд. 16.
8. Плохій С. Ядерне безумство. Історія Карибської кризи ; пер. З англ. Романа Клочка. – Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2022. – 368 с.
9. Седляр Ю.О., Стадніченко О. І. Фактори формування зовнішньої політики держави /// Політикус : наук. Журнал. – 2017. – № 2. – С. 138-142/ – Режим доступу: http://politicus.od.ua/2_2017/32.pdf
10. Седляр Ю. Внутрішні фактори формування зовнішньої політики держави// Політикус: наук. Журнал. – 2017. – Вип. 2, –. С. 138-142.
11. Сергєєв В. С. Теорія прийняття рішень у міжнародних відносинах: сутність та процес становлення // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. – 2016. – № 5. – С. 4-10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2016_5_
12. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. – Київ : Основи, 2019. – 376 с.

Тема 15. Сучасні світові політичні процеси
(2 год.)

1. Поняття світового політичного процесу, його елементи та рівні.
2. Співвідношення понять «світовий політичний процес» та» міжнародний процес».
3. Характеристики сучасного світового процесу, їхня детермінованість глобалізацією та її наслідками.
4. Центри координації та впливу на світові політичні процеси.

Основні поняття: світовий політичний процес, міжнародний процес, конфлікт, співробітництво, консолідація, дезінтеграція, стихійність, впорядкованість, транзитивність.

Література:

1. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку; пер. з англ. Наталії Климчук. — Львів: Кальварія, 2006.
2. Іванець Т. М. Соціологія міжнародних відносин : навч. посіб. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. – Розд. 4,5.
3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. – Київ : НІСД, 2019.
4. Рябінін Є. Процеси інтеграції у XX столітті: основні концепції їх вивчення // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 122–130. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9649/12Riabinin.pdf?sequence=1
5. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015.
6. Суліма Є. Трансформаційні процеси у світі та їх вплив на формування нового світовового порядку // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2021. – № 1 (9).
7. Технології сучасних міжнародних відносин: колективна монографія / І.В.Іщенко, О.Ю.Висоцький, В.О.Пермінов та ін.; за заг. ред. професора І.В. Іщенка. – Дніпро: ТОВ «Акцент ПП», 2021.
8. Угрин Л. Інтеграційні процеси: міжнародний аспект // Вісник Львівського університету. Сер.: філософські науки. – 2002.– Вип. 4. – С.256–264.
9. Herasina L. Concept and Tendencies to the Development of the World Political Process// Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. – Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2018. – № 2(37). – С. 8–17.
10. Morton A. Kaplan. System and process in international politics. – ECPR Press, 2005. – 252 p.

Тема 16. Міжнародні процеси: конфліктний вимір (Ч. 1)
(2 год.)

1. Міжнародні процеси та їхня структура.
2. Конфлікт як невід'ємний елемент міжнародних процесів.
3. Сутність міжнародного конфлікту та його прояви.

4. Теорії міжнародних конфліктів.
5. Принципи врегулювання та управління міжнародними конфліктами
6. Криза в міжнародних відносинах.

Тема 16. Співробітництво в міжнародних процесах (Ч. 2)
(2 год.)

1. Співробітництво та інтеграція в міжнародних процесах.
2. Інтеграційні процеси в сучасному світі. Теорії інтеграції.
3. Співвідношення конфлікту та співробітництва і міжнародних процесах. Переговори.

Основні поняття: міжнародні процеси, конфлікт, співробітництво, інтеграція, переговори.

Література:

1. Асиметрія міжнародних відносин; під ред. Г.М.Перепелиці, О.М.Субтельного. – К.: Стилос, 2005.
2. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Наталії Климчук. — Львів: Кальварія, 2006.
3. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посібник. – К.: Либідь, 2009.
4. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. – Київ : НІСД, 2019.
5. Рябінін Є. Процеси інтеграції у XX столітті: основні концепції їх вивчення // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 122–130. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9649/12Riabinin.pdf?sequence=1
6. Седляр Ю. О., Кравченко Н. В. Міждержавне співробітництво: концептуальні засади дослідження та підходи до класифікаці // S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe : електронний науково-практичний журнал – 2017. – Вип. 3. – С. 72-76.
7. Угрин Л. Інтеграційні процеси: міжнародний аспект // Вісник Львівського університету. Сер.: філософські науки. – 2002. – Вип. 4. – С.256–264.
8. Філософія інтеграції: монографія; за заг. ред. В.Д. Бондаренка, Ф.Г.Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011.
9. Waltz K. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. – Columbia University Press, 2001. – 263p.

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. *Міжнародні відносини як суспільне явище і об'єкт наукового дослідження.* 1.1. Причини та передумови виокремлення та становлення науки про міжнародні відносини) 1.2.Особливості міжнародних відносин як різновиду суспільних відносин.	2
2	Тема 2. *Суб'єктність в міжнародних відносинах.* 1.1.Співвідношення понять «актор» і «суб'єкт міжнародних відносин») 1.2.Головні атрибути держави, що визначають її суб'єктність в міжнародних відносинах. 1.3.Визначте причини зростання кількості та різноманітності акторів та учасників міжнародних відносин.	3
3	Тема 3. *Сила як сутнісна характеристика міжнародних відносин.* 1.1.Технології та інформація як джерела сили та чинники її трансформації на міжнародній арені. 1.2. Американський вчений Дж.Галларотті стверджував, що могутність може бути для націй і благом, і тягарем. Проілюструйте це твердження конкретними прикладами або обґрунтуйте його хибність.	2
4	Тема 4. *Закономірності і тенденції у міжнародних відносинах.* 1.1.Вплив культурно-цивілізаційних детермінант розвитку міжнародних відносин на формування закономірностей та тенденцій в цій сфері. 1.2.Визначте нові стійкі тенденції в міжнародних відносинах на сучасному етапі). 1.3.Особливості прояву глобалізації як закономірності розвитку світу і міжнародних відносини, в основі якої посилення та інтенсифікація взаємозалежності держав і спільнот.	3
5	Тема 5. *Формування сучасних теоретичних підходів та парадигм дослідження міжнародних відносин.* 1.1. Розвиток ідей про право війни і досягнення миру в політичній думці Нового часу. 1.2. Поясніть, в яких принципах та рисах класичних теорій міжнародних відносин виявлявся нормативізм.	2
6	Тема 6. *Розвиток основних парадигм в дослідженні міжнародних відносин у другій половині XX ст.* *1.1.* Роль цінностей та ідей в неолібералізмі. *1.2.* Порівняльний аналіз класичного реалізму в міжнародних відносинах та його принципів на етапі неореалізму. *1.3.* Порівняльний аналіз теорій неореалізму та неолібералізму.	3
7	Тема 7. *Розвиток теорії міжнародних відносин в другій половині XX ст.* 1.1.Інтерпертація поняття «гегемонія» в неореалізмі та неомарксизмі. 1.2.Внесок Ф. Броделя у становлення і розвиток неомарксистського підходу в міжнародних відносинах)	2

8	Тема 8. *Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин.* 1.1.Спільні принципи постпозитивістських теорій міжнародних відносин. 1.2.Особливості дослідницької програми фемінізму в міжнародних відносинах. 1.3.Ідентичність в міжнародних відносинах.	3
9	Тема 9. *Особливості формування та еволюції теорії міжнародних відносин.* 1.1.Чи можлива одна теорія і інтерпретації міжнародних відносин?) 1.2.Визначити критерії порівняння парадигм і теорій міжнародних відносин.	2
10	Тема 10. *Глобальна система міжнародних відносин.* 1.1.Співвідношення статики та динаміки в міжнародних системах. 1.2.Чи однополярність суперечить природі міжнародних систем? 1.3.Визначіть, які моделей в типології міжнародних систем М. Каплана відповідають реально функціонуючим?	3
11	Тема 11. *Історичні типи міжнародних систем.* 1.1.Трансформація постбіполярної системи в контексті російсько-української війни. 1.2. Контури нової системи міжнародних відносин.	2
12	Тема 12. *Міжнародний порядок.* 1.1.Співвідношення понять «міжнародна система» та «міжнародний порядок» 1.2.Чи можуть не співпадати міжнародний і світовий порядок? 1.3.Гіпотетитчні моделі майбутнього світового порядку.	3
13	Тема 13. *Зовнішня політика держав як чинник формування міжнародних відносин та світової політики.* 1.1. Роль державного суверенітету в реалізації зовнішньої політики держави. 1.2. Які інструменти зовнішньої політики відповідають концепту „м'якої сили"?	2
14	Тема 14. *Зовнішня політика держави як процес прийняття рішень.* 1.1. Визначіть, які умови впливають на формування зовнішньої політики України на сучасному етапі. 1.2. Як на вироблення зовнішньої політики держави впливає глобалізація) 1.3. Інституційні основи вироблення зовнішньої політики в Україні.	3
15	Тема 15. *Сучасні світові політичні процеси та розвиток.* 1.1. Проілюструйте на реальних прикладах суперечливість протікання сучасних світових політичних процесів. 1.2. Україна в сучасних світових політичних процесах	2
16	Тема 16. *Міжнародні процеси* 1.1.Інформація як чинник впливу та конструювання сучасних міжнародних процесів. 1.2.Причини домінування конфліктності у міжнародних процесах. 1.3.Вплив конфліктогенних процесів на трансформацію структури міжнародної системи. .	3
	Разом	40

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групова робота і проекти, спільні розробки, створення навчальних спільнот), інтерактивність та дискусії на лекціях.

На лекційних заняттях використовуються головно: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються емпірично-дослідницькі методи.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студентів з курсу «*Міжнародні відносини*» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20);
- екзамен – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студентів впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійної роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських занять;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п’ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – екзамен у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру. Мінімальна кількість балів для допуску студентів до екзамену становить 26 балів. Якщо студент(-ка) отримує 25 балів і менше, він(вона) екзамен складає по талону № 2.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота																Сума	Екза мен
Змістовий модуль 1																50	50
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		

1, 2 ... 16 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)

1. Поняття та особливості міжнародних відносин.
2. Сутність та природа міжнародних відносин.
3. Співвідношення понять «міжнародні відносини» і «міжнародна політика».
4. Ознаки міжнародних відносин та міжнародного середовища. Анархічність міжнародного середовища.
5. Поняття суб'єктності в міжнародних відносинах. Типологія суб'єктів міжнародних відносин.
6. Інтерес в міжнародних відносинах: сутність, типологія, ієрархія.
7. Ознаки міжнародно-політичної суб'єктності держави.
8. Джерела суб'єктності недержавних акторів.
9. Типологія недержавних суб'єктів міжнародної політики, їх вплив на міжнародну систему.
10. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародних відносин.
11. Транснаціональні корпорації та їх вплив на міжнародні відносини.
12. Індивід в міжнародних відносинах. Відображення суб'єктності індивіда в теоріях міжнародних відносин.
13. Сила та вплив як сутнісна характеристика міжнародних відносин.
14. Елементи сили Функції сили в міжнародних відносинах. Баланс сили.
15. Г. Моргентау, Р. Арон про силу та могутність.
16. Теоретичні інтерпретації сили в міжнародних відносинах.
17. «Жорстка», «м'яка» та «розумна» сили в міжнародних відносинах, їхнє співвідношення.
18. Сила та могутність в епоху глобалізації.
19. Глобалізація як закономірність розвитку міжнародних відносин
20. Суть, джерела, передумови глобалізації. Ознаки та виміри глобалізації.
21. Політичний вимір глобалізації: вплив на внутрішньосуспільні процеси та державу.
22. Теооретичні засади вивчення міжнародних відносин. Парадигмальність і методологічний плюралізм теорії міжнародних відносин.
23. Етико-нормативний підхід в розвитку теорії міжнародних відносин.
24. Проблема рівнів аналізу в теорії міжнародних відносин (К. Волтц, Дж. Розенау).

25. Системний підхід в теорії міжнародних відносин.
26. Філософсько-теоретичні джерела політичного реалізму в міжнародних відносинах.
27. Філософсько-теоретичні джерела ідеалізму в теорії міжнародних відносин.
28. Принципи ідеалізму в теорії міжнародних відносин. Ідеалізм в політичній практиці.
29. Принципи реалізму в теорії міжнародних відносин. Реалізм в міжнароднихм практиках.
30. Шість принципів політичного реалізму Г. Моргентау.
31. Розвиток реалістського підходу в міжнародних відносинах в праці Р. Арона «Війна та мир між націями».
32. Неолібералізм та його відмінність від класичного ідеалізму.
33. Основні принципи та течії неореалізму.
34. Розвиток теорії неореалізму в працях К. Волтца.
35. Принципи неолібералізму та їхній розвиток в теоріях транснаціоналізму та взаємозалежності,ліберального інституціоналізму.
36. Філософсько-теоретичні та ідеологічні джерела неомарксизму
37. Неомарксизм в міжнародних відносинах: течії та принципи.
38. Світ-системний підхід в міжнародних відносинах.
39. Розвиток принципів неомарксизму в теорії залежності.
40. Цикли і перспективи розвитку світ-системи.
41. Постпозитивістськтй «поворот» у теорії міжнародних відносин.
42. Вплив постмодернізму на розвиток теорій міжнародних відносин.
43. Конструктивізм в теорії міжнародних відносин.
44. Фемінізм у теоріях міжнародних відносин.
45. Неоколоніалізм в теорії міжнародних відносин.
46. «Великі дебати»: основні етапи та вплив на розвиток теорії міжнародних відносин.
47. Державоцентристський підхід в теорії міжнародних відносин, його історичні підстави та обмеженість в кінці ХХ ст.
48. Поняття «анархії» в міжнародних відносинах. Інтерпретація анархії в теоріях міжнародних відносин.
49. Поняття «гегемонії» в міжнародних відносинах.
50. Баланс сил в міжнародних відносинах. Баланс сил як вияв динамічної рівноваги в міжнародній системі.
51. Особливості та ознаки міжнародних систем. Структурний аспект міжнародних систем. Центри та полюси сили.
52. Формування та еволюція міжнародних систем.
53. Типологія міжнародних систем.
54. Типологія міжнародних систем М. Каплана.
55. Історичні типи міжнародних систем. Вестфальська модель міжнародної системи.
56. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
57. Міжнародна система «європейського концерту».
58. Вестфальська та поствестфальська моделі міжнародних систем: порівняльний аналіз.
59. Місце міжнародного права та моралі в міжнародних системах.
60. Глобальне управління та його функції у сучасних міжнародних системах.
61. Міжнародні системи та чинники формування міжнародних порядків. Міжнародний та світовий порядок.
62. Сутність та типи міжнародного (світового порядку).Основні підходи до інтерпретації світового порядку.
63. Міжнародні режими (С. Краснер).
64. Зовнішня політика: особливості, засоби та форми.
65. Поняття та структура національного інтересу. Національний інтерес - спрямування зовнішньої та міжнародної політики держав.

66. Трансформація суверенітету держав в умовах глобалізації.
67. Вплив процесів детериторіалізації на зовнішню та міжнародна політику держав.
68. Зовнішня політика як процес прийняття зовнішньополітичного рішення. Основні теоретичні підходи до вироблення зовнішньополітичного рішення.
69. Співвідношення внутрішньої та зовнішньої політик держави.
70. Вплив міжнародного середовища на внутрішню політику.
71. Сутність та структура світових політичних процесів.
72. Сутність та структура міжнародних процесів.
73. Конфлікти як основа міжнародних процесів.
74. Співробітництво та інтеграція в міжнародних процесах.
75. Війни і міжнародних відносинах. Особливості сучасних війн.
76. Переговори та медіація в сучасних міжнародних процесах.